

Petr Drulák

Rok

FOTO: TEREZA SPENCEROVÁ

Střední Evropa zaujímá výjimečné místo v české zahraniční politice. S nikým jiným nemáme intenzivnější politické, ekonomické, kulturní i lidské vztahy než právě se střeoevropskými sousedy. Zvláštní význam střední Evropy pro českou zahraniční politiku je nadčasový, neboť vyplývá z řady historických, geografických a kulturních daností. Přes nadčasový význam střední Evropy je letošní rok pro naši střeoevropskou politiku významnější, než byla léta minulá. Česko přichází s iniciativou ve visehradské skupině, strategickém dialogu s Německem a slavkovské spolupráci. Letos a nejen letos je nám střední Evropa sousedstvím, daností i politickým úkolem.

Petr DRULÁK

Autor je náměstek ministra zahraničí ČR.

Vztahy se Slovenskem dalece přesahují to, co obvykle řadíme do zahraniční politiky a mezinárodních vztahů. Vzájemná důvěra, náklonnost a porozumění mezi Čechy a Slováky sice nedosáhly takové míry, která by počátkem devadesátých let stačila k udržení společného státu, nicméně následnému vztahu mezi dvěma samostatnými státy daly zcela mimořádnou a jedinečnou kvalitu. Jeden druhého nevnímáme jako cizince, a pokud se oprostíme od předchozího propagandistického zneužívání onoho slova, můžeme snad označit česko-slovenský vztah za bratrský.

Mimořádný je i vztah k Německu, byť zcela jiným způsobem. „Stýkání a potýkání se“ s Německem představuje hlavní osu našich dějin. Především skrze Německo jsme se vztahovali k Evropě a od vztahu k Německu jsme odvozovali vztahy k dalším státům. Z Německa přicházely transformující civilizační příležitosti i zničující hrozby. V současném Německu, evropském a demokratic-

kém, máme silného a spolehlivého partnera, který nám rozumí, pomáhá a bere nás vážně.

Vzájemné porozumění a respekt charakterizují i náš vztah s Polskem. Čelili jsme a čelíme společným hrozbám, byť každý v jiné míře, vyhledávali jsme a vyhledáváme společné příležitosti. V mnoha ohledech jsme si navzájem inspirací a leckde přátelsky soutěžíme. Podobně jako se Slovenskem i s Polskem pořádáme každý rok společná zasedání vlád, na nichž si ujasňujeme sdílené priority.

Stýkání a potýkání vystihuje i historický vztah s Rakouskem. Na rozdíl od česko-německých vztahů zde máme dva, co do velikosti, srovnatelné státy, jejichž obyvatelé mají více společného, než by naznačovaly odlišné jazyky, ale to nemusí být vzájemnému porozumění vždy jen ku prospěchu. Nicméně předchozí rok jasně ukázal, že politické partnerství mezi našimi zeměmi nemusí nadále zaostávat za spoluprací ekonomickou a kulturní.

Ačkoliv s Maďarskem společnou hranici nesdílíme, považujeme se navzájem za čestné sousedy, Maďarsko je naším dů-

střední Evropy

ležitým partnerem ve visegrádské spolupráci. Kulturní a geopolitický význam střední Evropy ještě posilují Slovinsko, které ji spojuje se strategickou oblastí západního Balkánu, a Švýcarsko, kde se současně dotýkají tři centra evropského Západu (severní Itálie, severní Francie, Porýní).

Danost

Čím je nám střední Evropa dána? Je nám dána naší výjimečnou pozicí v jejím srdci – mezi sousedy České republiky najdeme opět jen další středoevropské státy. Je nám také dána nevyhnutelností naší role významného politického hráče ve střední Evropě – sousedé na sebe navzájem reagují bez ohledu na zájmy a rozdíly. Mimo střední Evropu můžeme zaujmout, pokud se o to zasloužíme nějakým zvláštním výkonem, ať už pozitivním nebo negativním, ale pozornost našich sousedů, větších i menších, budeme mít vždy.

Vedle geopolitických daností představuje střední Evropa i danost historickou, kulturní a mentální. Po staletí se nachází na východním okraji evropského Západu, vznikají zde západní společnosti s východními prvky. Západ střední Evropu vytváří a definuje jako svoji součást, Východ ji pak dotváří a přetváří, ať už jde o Východ „severní“, historicky představovaný Ruskem, či „jižní“ historicky spojený s Tureckem. V příznivých dobách bývá střední Evropa místem kreativních syntéz, branou spojující Západ i Východ, v dobách méně příznivých se stává hrází proti východnímu tlaku a v momentech katastrof se mění na bojiště či, jak kdysi poznamenal Milan Kundera, na zajatce.

Politický úkol – V4, Německo, Slavkov

Česká republika se v červenci na rok ujímá předsednictví ve visegrádské čtyřce, tedy v nejvýznamnějším multilaterálním formátu středoevropské spolupráce. Heslem českého předsednictví bude důvěra – „V4 Trust“. Právě budování a udržování vzájemné důvěry považujeme za hlavní výdobytek spolupráce Polska, Česka, Slovenska a Maďarska, a proto mezi přední priority předsednictví chceme zařadit posilování vnitr-

ní soudržnosti visegrádské skupiny. Soudržnost neznamena názorovou jednotu, nýbrž schopnost nacházet ve vzájemném dialogu překryvy, na nichž se všichni shodnou, a tyto překryvy využít k formulaci společných stanovisek a podpoře společných projektů. Může se přitom jednat o projekty směřované jak dovnitř visegrádské čtyřky, tak i navenek. Většina z nich má oba rozměry, platí to o tradičních tématech V4, které budeme chtít během našeho předsednictví dále posilovat jako například energetika, bezpečnostní spolupráce či koordinace pozic v Evropské unii. Ve visegrádském působení navenek budeme posilovat tři tradiční směry středoevropské politiky: západní (Německo, Francie, státy Beneluxu), východní (Ukrajina, Moldávie, Gruzie, Bělorusko, Ázerbájdžán, Arménie) a jihovýchodní (Rumunsko, Bulharsko, západní Balkán), což však nevyklučuje visegrádská setkání i s vybranými dalšími státy.

Dlouhodobě vysoká kvalita česko-německých vztahů představuje jeden z nejvýznamnějších výdobytků československé a české zahraniční politiky po roce 1989. Jedná se o vztahy mimořádně intenzivní a institucionalizované, které mají hluboké strategické, ekonomické i kulturní základy a které se dotýkají téměř všech úřadů a úrovní politiky i státní správy. Pokud chceme česko-německé vztahy dále rozvíjet, musíme se umět vyrovnávat s jejich asymetrií vyplývající z rozdílné váhy obou partnerů. Na jedné straně stojí vysoce rozvinutá velmoc s rozhodujícím hlasem v řadě evropských otázek a s významným globálním přesahem, na druhé straně středně rozvinutý, spíše menší stát. Je přirozené, že Německo je v Česku přítomnější než naopak a že český zájem o Německo je silnější než naopak.

Strategický dialog, který letos s Německem zahajujeme, si klade za cíl překonávat přirozenou asymetrii v oblastech společného zájmu. Nabízí se evropská politika, neboť integrovaná, demokratická Evropa patří k základním předpokladům vysoké kvality našich vztahů. Proevropský postoj současné české vlády jí v tomto ohledu dává možnosti, které neměly její, v evropských otázkách, váhavé předchůdkyně. K dialogu se rov-

něž nabízí věda a výzkum a další oblasti, kde Česko může vystupovat jako rovnocenný partner. Oběma partnerům má strategický dialog co přinést. Česko získává užší přístup k rozhodujícímu hráči evropské politiky, může využít jeho zkušeností, postavení, kontaktů a dalších aktiv, Německo může světu ukázat, že i s menšími partnery umí pěstovat rovnocenné vztahy a využívat jejich schopností.

Spolupráce Česka, Slovenska a Rakouska zahájená počátkem tohoto roku setkáním tří premiérů ve Slavkově otevírá zúčastněným nový formát středoevropské spolupráce. Svým obsazením a zaměřením se nijak nedotýká spolupráce visegrádské, naopak ji z našeho hlediska v lecčems vhodně doplňuje. Mimo jiné poskytuje širší dimenzi politickému oživení česko-rakouských vztahů. Slavkovská spolupráce chce posilovat kontakty mezi partnery v otázkách společného sousedství a v evropských záležitostech. Ve svém prvním roce se bude věnovat především dopravě, zaměstnanosti mládeže včetně duálního vzdělávání, energetické infrastruktuře, přeshraniční spolupráci, sociální dimenzi evropské integrace a politice EU k zemím západního Balkánu a východní Evropy. České předsednictví chce v tomto roce navázat a prohloubit vzájemné kontakty a nalézt životaschopné projekty konkrétní spolupráce.

Dlouhodobě vysoká kvalita česko-německých vztahů představuje jeden z nejvýznamnějších výdobytků československé a české zahraniční politiky po roce 1989.

V současnosti čelíme celé řadě politických a bezpečnostních výzev, čelíme jim jako Česká republika, jako člen EU, NATO, OBSE, Rady Evropy, OSN. Pokud jim dokážeme čelit také jako součást silné střední Evropy, zvyšujeme vlastní šance na úspěch. Příležitost posílit střední Evropu máme letos vyšší než kdy jindy.